

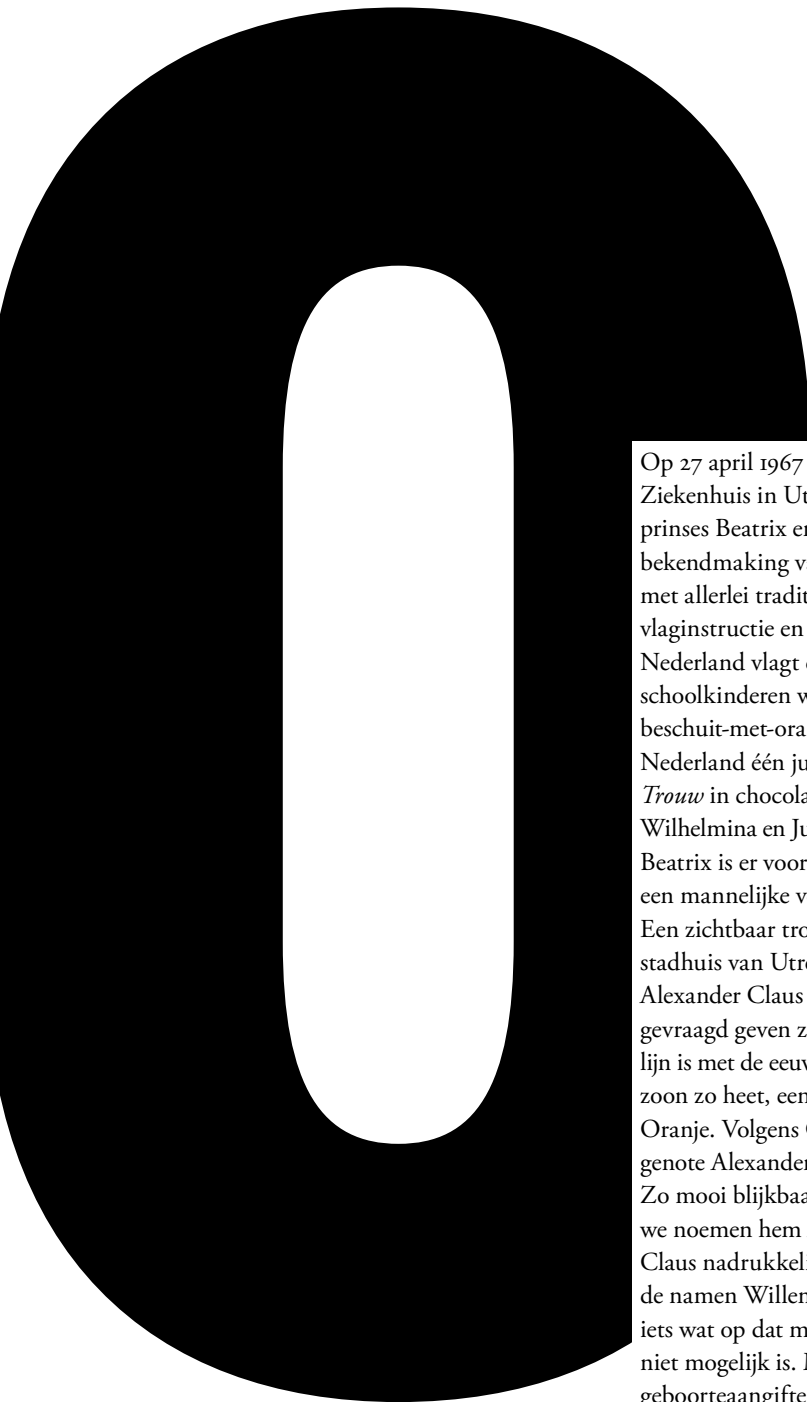

En we noemen hem ...

ALEXANDER

Wanneer prins Claus op 2 mei 1967 op het Utrechtse stadhuis aangifte doet van de geboorte van zijn eerste zoon, lijkt Nederland in slechts één ding geïnteresseerd: hoe gaat het nieuwe prinsje heten? De naam Willem scoort hoog, en dat is niet verwonderlijk, want hebben niet vanaf 1533 prinses, stadhouders en koningen die naam gedragen? Maar Claus heeft een verrassing in petto.

TEKST RIA HÖRTER

Op 27 april 1967 wordt in het Academisch Ziekenhuis in Utrecht het eerste kind van prinses Beatrix en prins Claus geboren. De bekendmaking van de geboorte gaat gepaard met allerlei tradities, zoals saluutschoten, een vlaginstructie en het luiden van klokken. Nederland vlagt dan ook uitbundig, en onder schoolkinderen worden maar liefst 1 miljoen beschuit-met-oranje-muisjes uitgedeeld. 'Heel Nederland één juichkreet: een prinsje' kopt *Trouw* in chocoladeletters. Na de koninginnen Wilhelmina en Juliana en toekomstig koningin Beatrix is er voor het eerst sinds 83 jaar weer een mannelijke vermoedelijk troonopvolger. Een zichtbaar trotse Claus onthult op het stadhuis van Utrecht de namen: Willem-Alexander Claus George Ferdinand. Desgevraagd geven zijn ouders aan dat Willem in lijn is met de eeuwenoude traditie dat de oudste zoon zo heet, een verwijzing naar Willem van Oranje. Volgens Claus vinden hij en zijn echtgenote Alexander gewoon een mooie naam. Zo mooi blijktbaar, dat Claus nog aanvult: 'En we noemen hem Alexander.' Ook geeft prins Claus nadrukkelijk aan dat het streepje tussen de namen Willem en Alexander belangrijk is, iets wat op dat moment in Utrecht eigenlijk niet mogelijk is. Maar sinds de prinselijke geboorteaangifte van 1967 is het ook in deze gemeente toegestaan te kiezen voor een naam 'met een streepje'.

'NEERLANDS HOPE'

Ondanks de toelichting van de ouders over de naam Alexander, passeert ook een andere mogelijkheid de revue, vooral bij diegenen die de Oranje-dynastie een beetje kennen en weten dat prinses Beatrix een goede antenne heeft voor historie en tradities. 'Willem' is de naam van vrijwel alle stadhouders en koningen die Nederland heeft gehad. Ook de drie zonen van koning Willem III en koningin Sophie dragen die naam, zelfs als eerste. Maar bij alle drie staat er ook 'Alexander'

1. Alexander, zoon van Willem II en Anna Paulowna, poseert rond 1846 voor een van de allervroegste fotoportretten.
2. Dezelfde Alexander, twee jaar oud, op een miniatuur.
3. Alexander, zoon van Willem III en Sophie, in wandelkostuum, circa 1856.
4. Rond 1875.

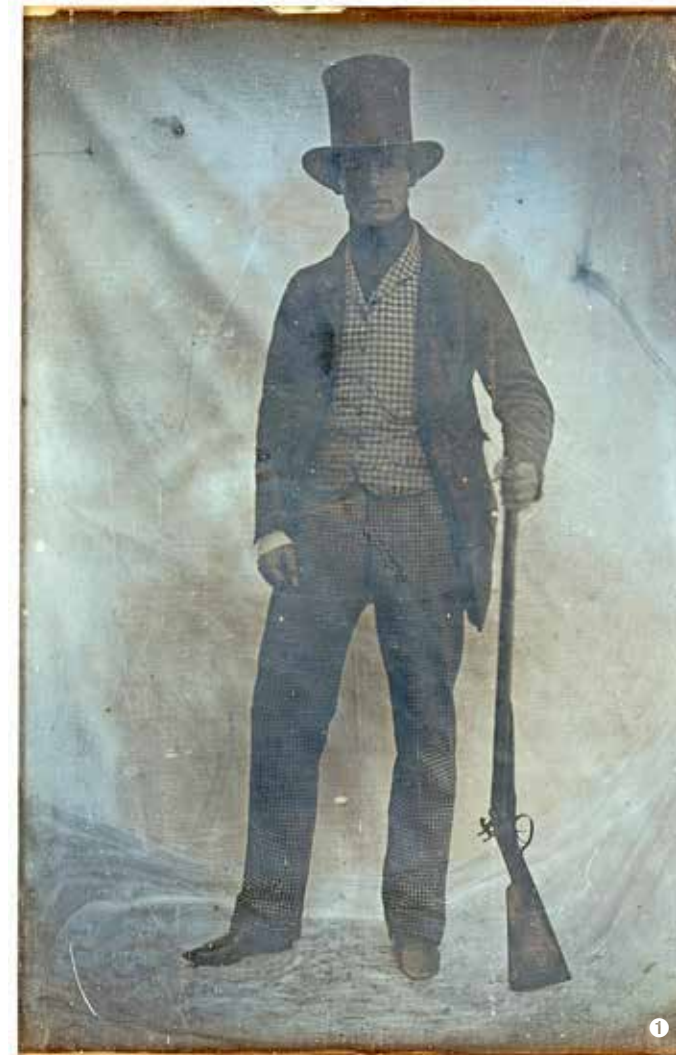
tussen hun doopnamen, bij de jongste zoon is dat ook de roepnaam. De koning zelf heet ook voluit *Willem Alexander* Paul Frederik Lodewijk. Het ligt dan ook voor de hand dat bij 'onze' Willem-Alexander is teruggegrepen op twee historische namen: Willem én Alexander. Maar wie is de laatste prins met roepnaam Alexander, die 116 jaar voor de geboorte van Willem-Alexander als laatste koningszoon wordt geboren?

Alexander is de derde en jongste zoon van koning Willem III: Willem Alexander Karel Hendrik Frederik, geboren op 25 augustus 1851. Uit brieven weten we dat hij is vernoemd naar zijn drie jaar eerder jong overleden oom Alexander, een van de zonen van koning Willem II.

De oudste zoon van koning Willem III, erfprins Willem (in huiselijke kring Wiwill genoemd) brengt een deel van zijn leven in Parijs door, waar hij op 11 juni 1879 eenzaam overlijdt. Vanaf dat moment is prins Alexander de Prins van Oranje en daarmee automatisch de troonopvolger.

Het is een publiek geheim dat het huwelijk van Alexanders ouders – die volle neef en nicht zijn – al voor diens geboorte slecht is. De driftige koning en de intellectuele koningin maken elkaar voortdurend verwijten, onder andere over de opvoeding van de jonge prinsen. Hun ruzies leiden uiteindelijk tot een scheiding van tafel en bed.

Kort na Alexanders geboorte wordt duidelijk dat hij een zwak en ziekelijk kind is, te vroeg geboren en met een uiterst gevoelig zenuwgestel. Een doop in een kerk wordt als te risicovol gezien en daarom vindt die plaats op Paleis Noordeinde. Dankzij de honderden brieven van koningin Sophie komt er een beeld naar voren van een koning die nauwelijks is geïnteresseerd in zijn jongste zoon Alexander. Sophie daarentegen is constant bezorgd over de gezondheid van haar lievelingszoon. Veel

steun van Willem III hoeft ze niet te verwachten: 'Hij herhaalt telkens met het grootste genoegen dat mijn kindje maar zwak en minnetjes is'.

Tot zijn negende verjaardag verzorgt Sophie het onderwijs van Alexander, en de band tussen moeder en zoon wordt steeds hechter. Als Alexander als jongvolwassene een eigen huishouding krijgt, gaat hij in het Johan de Witthuis wonen, aan de Kneuterdijk in Den Haag. Hij vergezelt zijn moeder graag bij bezoeken in het land, maar hij blijft zwak en moet veel rust houden. In 1870 gaat hij in Leiden studeren, maakt de studie niet af, maar valt wel op door zijn ijver en zijn liefde voor boeken.

Als koningin Sophie in 1877 overlijdt, is Alexander buiten zinnen van verdriet en werpt zich tijdens de uitvaart op de kist van de overledene. Hij is volkomen ontredderd. In kringen rond het Paleis wordt steeds duidelijker dat Alexander vanwege zijn 'gestel en aard' geen koning zal worden. Op de huwelijksdag van zijn vader koning Willem III met prinses Emma van Waldeck-Pyrmont – hij is bijna 62, zij 21 – laat Alexander, als teken van rouw, de luiken van zijn woning in Den Haag sluiten. Wanneer op 31 augustus 1880 zijn halfzusje Wilhelmina wordt geboren, wil Alexander haar niet zien. De gezondheid van de prins verslechtert en vanaf juni 1883 komt hij niet meer buiten de deur. Op 20 juni 1884 heeft *Het Nieuwsblad voor Nederland* een voorpagina-artikel over prins Alexander, waarin hij nog 'Neerlands

Hope' wordt genoemd, maar hij overlijdt de volgende dag aan een hartverlamming. Eenzaam, met slechts een klein aantal getrouwen om zich heen.

EERBETOON

De naam Alexander is in de Oranje-familie gekomen dankzij de Russische grootvorstin Anna Paulowna. Op 21 februari 1816 is het feest in de tsarenfamilie, wanneer het huwelijk wordt voltrokken tussen de Nederlandse erfprins Willem – de latere koning Willem II – en Anna Paulowna. Zij is een dochter van tsaar Paul I en de jongste zuster van tsaar Alexander I. Het jonge paar gaat wonen op Paleis Soestdijk en krijgt vijf kinderen. Hun eerste zoon heet uiteraard Willem (de latere koning Willem III), hun tweede zoon krijgt de naam Alexander. Uiteindelijk krijgen drie van hun vier zonen bij de doop de naam Alexander mee, een eerbetoon van Anna aan haar oudste broer, de tsaar van Rusland. De prins met de roepnaam Alexander wordt door zijn moeder liefkozend Sacha genoemd, een Russische koosnaam.

In 1836 gaat Alexander, evenals zijn broer Willem, in Leiden studeren. Als koning Willem II met zijn twee oudste zonen eind jaren 30 naar het Engelse Hof reist, is er even sprake van dat Alexander zich gaat verlossen met koningin Victoria van Engeland, maar zij heeft zelf al een betere kandidaat op het oog: prins Albert van Saksen-Coburg-Gotha. Over de Nederlandse prinsen schrijft Victoria: 'De

1. De Russische tsaar Alexander, waarnaar Anna Paulowna haar tweede zoon vernoemde.
2. Alexander, kleinzoon van Anna Paulowna, circa 1874.
3. De enige Willem-Alexander in de familie met een 'streepje' in zijn naam.
4. Anna Paulowna's Alexander, circa 1840.

jongens zijn erg gewoontjes en hebben een mengsel van Mongools en Nederlands in hun gezicht. Ze zien er bovendien zwaar, saai en angstig uit en ze zijn absoluut niet innemend.' Maar Alexander is er niet rouwig om, hij denkt niet aan trouwen. Veel liever houdt hij zich bezig met de jacht en (het fokken van) paarden. Bovendien is Alexander de enthousiaste voorzitter van de in 1839 opgerichte Royal Loo Hawking Club, waarvan de leden de valkenjacht beoefenen. Als gevolg van een ongeval in zijn studententijd heeft hij zijn hele leven problemen met zijn gezondheid, al probeert hij dat naar anderen én zichzelf te ontkennen. Maar de werkelijkheid haalt hem in en Alexander zondert zich meer en meer af op Het Loo.

In de zomer van 1847 gaat de gezondheid van de prins snel achteruit; hij hoest en spuwt bloed en men vreest voor tuberculose. Met het schip Prins van Oranje, waarvan zijn broer prins Hendrik de commandant is, reist hij, onder begeleiding van een hofarts, naar het Spaanse landgoed Quinta Vigia in Funchal, op het Spaanse eiland Madeira. Daar hoopt hij aan te sterken. Maar dat gebeurt niet en op 20 februari 1848 overlijdt Alexander, slechts 29 jaar oud. Anna Paulowna schrijft in een brief aan haar jongere broer, tsaar Nicolaas: 'Onze Sacha is dood! Hij kent nu vrede, maar wij moeten verder zonder hem, in deze wereld, waarin hij geen vijanden had, hij die voor mij de meest liefhebbende zoon en trouwste kameeraad was!' Met het stoomschip Phoenix arriveert het lichaam van Alexander in de haven van Rotterdam. De prins wordt op 21 april 1848 – Goede Vrijdag – bijgezet in de grafkelder van de Nieuwe Kerk in Delft. Alleen zijn broers Willem en Hendrik zijn van de familie aanwezig, koning Willem II is te bang om door emoties te worden overmand. Alexander, zo maar een mooie naam? We kunnen het ook zien als een eerbetoon aan twee koningszonen, twee Alexanders, van weleer. •

FOTO'S GETTY IMAGES, KONINKLIJKE VERZAMELINGEN DEN HAAG, NA, PALEIS HET LOO